

แนวคิดเรื่อง “อำนาจ” ของ เฟรดริช วิลเฮลม นิตเช่

Friedrich Wilhelm Nietzsche’s Concept of Power

กฤษ ทยา ¹

Grich Maya

วิโรจน์ อินทนนท์ ²

Viroj Inthanon

Received: July 22, 2018

Revised: November 11, 2018

Accepted: December 12, 2018

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจในทางปรัชญา และวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง “อำนาจ” ของ เฟรดริช วิลเฮลม นิตเช่ (Friedrich Wilhelm Nietzsche: 1844 – 1900) กรอบในการศึกษาคือ ความหมาย ลักษณะ ประเภท และการใช้อำนาจ บทความนี้ศึกษาจากผลงานเขียนของนิตเช่โดยการวิเคราะห์ 3 เรื่องได้แก่ *โศกนาฏกรรมกรีก* *ดังนั้นพุดซาราธุสตรา* และ *เจตจำนงสู่อำนาจ* นอกจากนี้ยังมีหนังสือที่กล่าวถึงแนวคิดเรื่องอำนาจต่างๆ นำมา

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำ ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, email: v_inthanon@yahoo.com

วิเคราะห์ร่วมกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ จากการศึกษาแนวคิดเรื่องอำนาจในปัจจุบันเรามักให้ความหมายว่าเป็นสิ่งที่ บังคับ ครอบงำ และกระทำด้วยกำลัง ไม่ว่าจะเป็นทางกายภาพ หรือ มโนภาพ แต่ในกรอบแนวคิดของนิตเช่พบว่า อำนาจในแนวคิดของนิตเช่มีลักษณะสองสิ่ง คือ อำนาจควบคุม กับ อำนาจครอบงำ

การควบคุมนั้นหมายถึงการควบคุมตนเอง โดยนิตเช่เชื่อว่าพลังอยู่สองแบบในตัวมนุษย์ พลังแรกคือ *ไดโอนิเซียน* กับ *อพอลโลเนียน* เมื่อสองสิ่งในตัวเราถูกควบคุมได้จะสามารถครอบงำผู้อื่นและทำให้ตนเองอยู่เหนือผู้อื่นได้ การครอบงำโดยความรู้ที่ตนเองมีเหนือผู้อื่นเป็นการนำพาไปสู่ความเป็น *ผู้เหนือมนุษย์* การใช้อำนาจในแนวคิดของนิตเช่เป็นอำนาจที่เรียกว่าอำนาจเหนือการใช้อำนาจของเขามาในรูปแบบของการครอบงำ การควบคุมตนเอง การพยายามทำให้ผู้อื่นทำตามด้วยการเห็นชอบและไม่ได้บังคับแต่อย่างใด การใช้อำนาจเพื่อไปสู่อำนาจที่สูงขึ้นด้วยการพาดตนเองไปสู่ *อภิมนุษย์* ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือจนถึงจุดสูงสุดของนิตเช่ที่เรียกว่า “*นิจวิฏ*”

คำสำคัญ: อำนาจ, มนุษย์, อภิมนุษย์, นิตเช่

ABSTRACT

This article aims to study and analyze the concept of power in philosophy of Friedrich Wilhelm Nietzsche. The framework of the study is to define meaning, types, and uses of power. This article deals with three writing of Nietzsche's: *The Birth of tragedy*, *Thus Spoke Zarathustra* and *the Will to Power*. In addition, there are also some excerpts from secondaries on Nietzsche concept of power. The study found that Nietzsche's concepts of power i.e. a control and over-power are asymmetrical from presently common understanding that power is a force that overwhelm and acts with force, whether it is physical or abstracted.

Control refers to self-control. Nietzsche believes that there are two types of power consisted in man. The first is the *Dionysian* and second the *Apolloian*. When these two are in control, we can over-power the others and make ourselves become over and above people. The ability to have self-knowledge is considered to be a mean of becoming a *Superman*. The use of power in the Nietzschean concept is a power called supernatural power. His use of power comes in the form of domination. Self-control is an ability to control the others to be in control and have nothing against their will. To use this higher order power is the cultivation to be a *Superman*, and pursue the highest purpose in Nietzschean which is "Eternal Recurrence"

Keywords: Power, Human, Superman, Nietzsche

บทนำ

ชีวิตของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิดมาล้วนมีความต้องการที่จะได้สิ่งต่างๆ มาไว้ในครอบครอง แม้แต่เด็กเล็กที่ต้องการของเล่นที่วางอยู่ตรงหน้า เด็กเหล่านั้นมักแสดงออกแตกต่างจากผู้ใหญ่ด้วยการส่งเสียงร้องไห้ หรือชักดิ้นชักงอทำให้ผู้ใหญ่สนใจและรู้สึกสงสาร จากพฤติกรรมของเด็กดังกล่าวอาจตีความได้ว่าผู้ใหญ่กำลังอาจตกอยู่ใต้อำนาจของเด็กไร้เดียงสา โดยมากผู้คนทั่วไปมักมองว่าเรื่องอะไรที่เกี่ยวข้องกับอำนาจนั้นมักเป็นสิ่งที่ไม่ดี มีการใช้ความรุนแรงอยู่เสมอทำให้เรารู้สึกคุ้นเคยกับคำว่าอำนาจเป็นอย่างดี เพราะในเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แทรกซึมอยู่ในการใช้ชีวิต วัฒนธรรม และสังคมในทุกระดับ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจกระจายอยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะชีวิตส่วนตัวหรือแม้แต่สาธารณะ ทุกคนล้วนมีส่วนในการสร้างอำนาจผ่านการตีความวาทกรรมเรื่องอำนาจ และเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

อำนาจ (power) ที่รู้จักกันอยู่ในปัจจุบันมีหลายรูปแบบหลายมิติที่ต่าง ๆ กัน โดยทั่วไปผู้คนได้รู้จักกับคำว่าอำนาจอยู่แล้วในระดับหนึ่ง เพราะอำนาจเป็นสิ่งที่หนึ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่เราารู้และซึมซับความหมายของมันไว้ตามธรรมชาติอย่างไม่รู้ตัว เปรียบเหมือนกับที่มนุษย์เกิดและเติบโตในวัฒนธรรมใดก็จะรู้สึกกับว่าเข้าใจและปฏิบัติตามระบบความคิดของวัฒนธรรมนั้นอย่างอัตโนมัติ โดยที่อาจจะยังไม่สามารถอธิบายเรื่องวัฒนธรรมในลักษณะเป็นแนวคิดในรูปแบบนามธรรมได้อย่างชัดเจน ฉะนั้นจึงสรุปโดยรวมว่า มนุษย์โดยทั่วไปรู้จักและคุ้นเคยกับคำว่า อำนาจ ผ่านการปฏิบัติและประสบการณ์ในชีวิตจริง แต่ยากที่จะอธิบายเรื่องราวและความคิดเรื่องอำนาจให้ชัดเจนอย่างเป็นระบบหรือสรุปเป็นความคิดเชิงนามธรรมได้ ความหมายของอำนาจที่เป็นข้อสรุปสากลที่เป็นนามธรรมตายตัวแบบหนึ่งเดียวจึงยังไม่มี เนื่องจากความหมายของอำนาจอยู่ในกระบวนการของการประชันกันทางความคิด เป็นสิ่งที่ถูกสร้างซ้ำและตีความ

ใหม่ ๆ โดยกลุ่มต่าง ๆ ใน อำนาจมีหลายลักษณะ แต่เราสามารถแยกลักษณะของ อำนาจออกเป็นสามลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. การควบคุม คือ การที่ผู้ใช้อำนาจสามารถจำกัดทางเลือกหรือกำหนด พฤติกรรมตอบสนองของผู้รับอำนาจ ได้อย่างชัดเจนหรือคาดคะเนได้
2. อิทธิพล คือ การใช้อำนาจที่ผู้ใช้ไม่สามารถจำกัดทางเลือกหรือกำหนด พฤติกรรมการตอบสนองของผู้ถูกระทำได้อย่างชัดเจน และแม่นยำน้อยกว่า การใช้อำนาจในแบบควบคุม
3. การครอบงำ คือ เป็นรูปแบบของอำนาจขนาดใหญ่ในระดับของสังคม ที่มีการจัดโครงสร้างอย่างถาวร โดยมีความแตกต่างจากอำนาจในระดับระหว่าง บุคคลกับบุคคล (personal or interpersonal power) (Somkiat Wantana, 2014, p.2)

ในชีวิตของมนุษย์ส่วนใหญ่เราจะพบหรือรู้จักกับอำนาจที่เกิดขึ้นในระดับ ล่าง โดยเฉพาะอำนาจที่เกิดขึ้นในระดับของบุคคลกับบุคคล นั้นอาจเป็นหน่วย หนึ่งของอำนาจที่เรารับรู้ได้ตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ ดังที่ อริสโตเติล (Aristotle: 384 – 322 B.C.) กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” ทั้งนี้เขาเชื่อว่า มนุษย์ โดยสภาพธรรมชาติจะต้องมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ติดต่อกันสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระตามลำพังแต่ผู้เดียวได้ สังคมจึงเกิด ขึ้น นอกจากความหมายข้างต้นที่ได้อธิบายมานั้น ยังมีความหมายจากนักคิดนัก ปรัชญาท่านอื่น ๆ เช่น

แม็กซ์ เวเบอร์ (Max Weber: 1864 – 1920) อธิบายว่า ในการพิจารณาความ สัมพันธ์ทางสังคมจะต้องอาศัยสองสิ่งคือ อำนาจ (power) และ สิทธิอำนาจ (au-
thority) ความหมายของอำนาจในมุมมองของเวเบอร์ คือ ความสามารถหรือ ศักยภาพของบุคคลหรือกลุ่มในสถานภาพหนึ่ง ๆ ที่จะกระทำการให้บรรลุเป้า-
หมายความตั้งใจของตนเอง แม้ว่าจะถูกต่อต้านจากบุคคลอื่น อำนาจเชื่อมโยง

กับการยอมรับหรือเกียรติยศ (prestige) คนที่มีอำนาจมากก็จะได้รับการยอมรับมาก บุคคลที่สามารถแสดงความต้องการของตนเองและความต้องการของตนเองเหนือกว่าความต้องการของผู้อื่นคือผู้มีอำนาจ ดังนั้นอำนาจจึงเป็นความเป็นไปได้ที่บุคคลจะทำให้เจตนารมณ์ของตนบรรลุผล เมื่อเขาสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีการต่อต้านหรือไม่ และไม่จำกัดว่าความเป็นไปได้ดังกล่าวจะมีสาเหตุหรือรากฐานมาจากอะไร” (Weber, 1978, p. 53)

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault: 1926 – 1984) มองว่าอำนาจไม่ใช่แรงที่ใช้บังคับ แต่ว่าเป็นกลวิธีเกี่ยวกับการทำหน้าที่แบบต่าง ๆ อำนาจนี้ไม่ได้เกิดจากมิติทางเศรษฐกิจหรือการเมืองเท่านั้น หากแต่เป็นเครือข่ายย่อยที่กระจายตัวในที่ต่าง ๆ (indefinite network-micro-power) กล่าวคือ อำนาจไม่ใช่เรื่องที่น่าย่นทุกระทำแก่คนงานหรือรัฐกระทำแก่ประชาชนเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องที่คนทุกคนต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับอำนาจไม่ว่าในทางใดก็ตามหนึ่ง นั่นก็คือถ้าไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจก็ต้องเป็นผู้ถูกใช้อำนาจ และการนำเสนอที่เดินสวนทางกับความเข้าใจที่เคยมีมาเกี่ยวกับอำนาจคือฟูโกต์เสนอว่าอำนาจไม่เพียงแต่เก็บเอาไว้เท่านั้นหากแต่ยังสร้างขึ้นอีกด้วย และสิ่งสำคัญที่อำนาจสร้างขึ้นมาก็คือ “ความจริง” หน้าที่สำคัญของอำนาจจึงเป็นการสร้างความจริง (Truth Production) ฉะนั้นสิ่งที่คุณมีอำนาจพูดจึงเป็นความจริงเสมอ ดังที่ฟูโกต์ได้พิสูจน์ให้เห็นอำนาจของแพทย์ นักวิชาการ การจิตวิทยา สถานพยาบาล ตำรวจ กฎหมาย ฯลฯ ในการความจริงเกี่ยวกับสุขภาพ ความปลอดภัย ระเบียบ การศึกษา และอื่น ๆ

นิตเช่กล่าวถึงเรื่องอำนาจนี้ว่า “อำนาจอยู่เบื้องหลังของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย และวัตถุทุกอย่างในธรรมชาติ” แต่การจะเข้าถึงอำนาจได้นั้นมนุษย์ต้องมีเจตจำนง (Will) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแรงกระตุ้น นิตเช่ได้กล่าวถึงแรงกระตุ้นเพื่อไปสู่อำนาจนี้ในงานเขียนที่มีชื่อว่า *ซาราธุสตรา* กล่าวว่

ในการเป็นทารกแรกเกิดนั้น ผู้สร้างสรรค์ต้องเต็มใจในการเป็นแม่ด้วยตนเอง และทนต่อความเจ็บปวดแห่งเพศแม่ จริงทีเดียว ข้าฯ เดินตามทางของข้าฯ ผ่านวิญญูณมานับร้อย ผ่านเปลและการเจ็บท้องมานับร้อย หลายครั้งข้าฯ พบการพลัดพราก ข้าฯ รู้จักยามสุดท้ายที่ดวงใจแหลกสลาย แต่เจตนาสร้างสรรค์ของข้าฯ และจุดมุ่งหมายของข้าฯ กลับปรารถนามันยิ่งนัก หรืออาจพูดให้ตรงยิ่งขึ้นว่า เจตนากรรมของข้าฯ เจาะจงประสงค์แต่จุดหมายดังกล่าว (F. W. Nietzsche, 2007, p. 126)

คำพูดของซาราธุสตราที่กล่าวมาข้างต้นสามารถเข้าใจได้ว่า แม้นจะเกิดก็ภพชาติเขายังคงที่จะยังต้องการเจตจำนงที่ต้องการเกิดใหม่นั้นอยู่ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความต้องการขั้นพื้นฐานที่เรียกว่า “ความต้องการในชีวิต”

The Will to Power หรือ *เจตจำนงสู่อำนาจ* เป็นแนวคิดหลักสำคัญในปรัชญาของนิตเช่เลยก็ว่าได้ ด้วยแนวคิดนี้ทำให้เกิดคำถามมากมายว่า แท้จริงแล้วคำว่าอำนาจในแบบนิตเช่มีความหมายอย่างไรกันแน่ อย่างที่ได้อธิบายข้างต้น จึงทำให้รู้สิ่งหนึ่งว่า คำว่าอำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้นไม่ใช่อำนาจที่มาจากพลังกำลังข่มขู่ หรือ พลังอำนาจใดเลย นิตเช่ไม่เคยกล่าวยกย่องอำนาจเช่นนั้นว่าเป็นอำนาจที่แท้จริง ดังในงานเขียน*ซาราธุสตรา*ที่มักจะกล่าวว่า อำนาจคือ สิ่งที่อยู่เบื้องหลัง ทำให้เกิดการใช้ชีวิตของมนุษย์ เกิดผลงานอันเลอค่า นั้นรวมไปถึงศีลธรรม วัฒนธรรม ทุกสิ่งล้วนเป็นสิ่งที่แสดงออกผ่านจากความต้องการที่จะต้องใช้อำนาจ

เมื่อพูดถึงอำนาจ ตามหลักปรัชญาแล้วถือว่าเป็นคำถามในเชิงอภิปรัชญาที่ว่าด้วยเรื่องของความจริงคืออะไร แต่ ณ ตอนนี้ คำถามคือ “อำนาจแท้จริงคืออะไร” เป็นคำถามที่ถามเพื่อหาคำตอบในมุมมองของนิตเช่ที่มองถึงเรื่องของอำนาจ ว่ามีตัวตนเป็นอย่างไร อำนาจมีจริงหรือไม่ และมีความหมายอย่างไร ผู้

วิจัยจึงเห็นว่าการหาคำตอบเรื่อง อำนาจ โดยผ่านมุมมองของนิตเช่นั้นนำศึกษาเป็นพิเศษ เพราะ ส่วนใหญ่แล้วในปรัชญาของนิตเช่ ผู้นำไปศึกษามักให้ความสำคัญเรื่องของปรัชญาอภิมนุษย์ (แนวคิดเรื่องมนุษย์) เสียมากกว่า และมักมองไปที่ความเป็นปรัชญาแห่งเจตจำนง

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องอำนาจในแนวคิดของนิตเช่

1. ความหมาย

อำนาจในมุมมองของนิตเช่นั้นมีรูปแบบการมองที่ต่างจากนักปรัชญาคณอื่น ๆ ที่มองว่าเป็นการใช้อำนาจระหว่างบุคคลกับบุคคล นิตเช่ไม่ใช่ผู้ที่มองว่าอำนาจนั้นเป็นการกระทำต่อสิ่งอื่นเพียงรูปแบบเดียว แต่ยังคงแสดงความคิดให้เห็นว่าอำนาจในมุมมองเขามีหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากตัวเราเองกระทำกับตัวของเราและอำนาจที่เกิดขึ้นจากอำนาจของผู้อื่นโดยที่ผู้อื่นอาจจะไม่ได้แสดงอำนาจเหนือนั้นออกมาโดยมีเราเป็นผู้ถูกกระทำ เพราะโดยเนื้อแท้ของอำนาจเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด การใช้อำนาจของมนุษย์จึงมีมาตั้งแต่มนุษย์นั้นเริ่มถือกำเนิดขึ้น เพราะมนุษย์นั้นเป็นสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าสัตว์สังคมตามแบบที่อริสโตเติลนักปรัชญาผู้โด่งดังชาวกรีกได้กล่าวไว้ ด้วยความที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคม ทำให้มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่มีอยู่ชีวิตอยู่ในสังคมการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และสิ่งที่มาพร้อมกับผู้คนจำนวนมากที่รวมกันเป็นกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไปนั่นคือ “อำนาจ” มันเป็นคำหนึ่งที่มีมนุษย์รู้จักกันมาตั้งแต่จำความได้ “ไม่เว้นแม้กระทั่งเด็กเล็กซึ่งเกิดมาก็มีการแสดงอำนาจของตนเองเสียแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการร้องไห้เพื่อความต้องการบางอย่างและผู้เป็นมารดาหรือบิดาก็ต้องตกอยู่ภายใต้การแสดงอำนาจนั้น ๆ ไปโดยไม่รู้ตัว หรือแม้บางทีรู้ตัวแต่ก็จำต้องปฏิบัติตามคำขอของเด็กน้อยผู้นั้น

อำนาจยังคงเป็นสิ่งที่ซับซ้อนสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราให้ดำเนินไปอย่างเงิบเงียง และมีบางอำนาจที่ซับซ้อนอย่างแสดงตัวเช่น อำนาจของรัฐ อำนาจไม่ใช่สิ่งที่หยุดอยู่กับที่ มันเคลื่อนที่ไปบนที่ต่างๆ ทางสังคม และมันไม่เคยผูกขาด อำนาจนั้นกับใครถึงแม้ว่าอำนาจนั้นจะถูกใช้โดยอำนาจรัฐก็ตาม ความสัมพันธ์ทางสังคมนั้นเกิดจากความสัมพันธ์สังคมเชิงอำนาจ โดยความสัมพันธ์เหล่านั้นเกิดจากจุดเล็กๆ อย่างครอบครัว อำนาจเหล่านี้กระจายตัวออกไปในโครงสร้างทางสังคม อย่างที่ทราบว่าเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งตายตัวมันเคลื่อนตัวจากจุดเล็ก ไปหาจุดที่ใหญ่ขึ้น อำนาจสามารถอยู่ได้ทุกที่ มันไม่ได้เป็นสมบัติของใครอย่างถาวร (Ratana Tosakul, 2005, p. 34) นอกจากนี้อำนาจยังแทรกซึมอยู่ในสถาบันต่างๆ อำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแทนทางการกับไม่เป็นทางการในการสร้างระบบความคุมทางสังคมและการผลิตวัฒนธรรม อำนาจเป็นสิ่งที่นักวิชาการ นักคิดทั้งหลายพยายามค้นหา นิยามความหมาย จัดประเภทหมวดหมู่ แยกชิ้นส่วนต่างๆ ของมันออกมาเพื่ออธิบายให้เกิดความเข้าใจว่า แท้จริงแล้วอำนาจนั้นคืออะไร ทั้งที่ปกติแล้วผู้คนต่างรู้จักกับคำว่าอำนาจนี้ดีอยู่แล้วในระดับหนึ่ง ด้วยอำนาจเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่รับรู้สัมผัสมันอย่างไร้ตัว เปรียบเสมือนกับการที่เราเกิดและเติบโตที่ใด เราก็จักสามารถอธิบายและปฏิบัติตามระบบวัฒนธรรมนั้นได้ อย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่เราอาจยังไม่สามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบการตีความเรื่องอำนาจเกิดขึ้นอย่างซ้ำไปซ้ำมาในทุกยุคทุกสมัย

อำนาจในความหมายในพจนานุกรมภาษาไทยนั้นให้ความหมายว่า เป็นคำนามและมีการใช้คำว่าอำนาจนี้อย่างเช่น สิทธิ มอบอำนาจ หรือความสามารถในการทำหรือดลบันดาลให้เกิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ เช่น อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความรุนแรง โดยอาจมาในรูปแบบบังคับบัญชาให้ทำตามมันแตกต่างจาก ความหมายที่ได้ศึกษามาจากพจนานุกรมภาษาอังกฤษของ

Oxford Dictionary (2000) ที่ให้ความหมายของอำนาจว่า เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมผู้คนหรือสิ่งต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบบุคคลและประเทศ อำนาจในรูปแบบของไทยที่ให้ความหมายไว้นั้นอาจไม่ได้ตรงกับสิ่งที่นิตเช่นั้นได้ให้แนวความคิดและวิพากษ์ศาสนาไว้สักเท่าไร เพราะความหมายเรื่องอำนาจของไทยยังคงมีการพูดถึงเรื่องมงายของศาสนา อย่างที่ทราบว่ามันเช่พยายามปลดปล่อยผู้คนให้หลุดพ้นจากความเชื่อเหล่านั้น โดยเริ่มจากคำพูดอันแสนโด่งดังของเขาว่า “พระเจ้าตายแล้ว” (God is dead)

“พระเจ้าตายแล้ว” เป็นเรื่องหนึ่งที่นิตเช่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดของตนซึ่งมีต่อระดับศีลธรรมของผู้คน ที่ตั้งใจถ่ายทอดออกมาผ่านหนังสือ ดังนั้นพูดพระเจ้าตายแล้วซาราธุสตรา การแบ่งระดับของเขาซึ่งชี้ว่ามนุษย์นั้นแบ่งออกเป็นสามระดับด้วยกัน และในแต่ละระดับก็มีอำนาจต่างกัน ระดับแรกคือศีลธรรมแบบทาส พวกที่มีศีลธรรมแบบทาสนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่ยังมีความเชื่อมั่นอย่างมากต่อระบบจารีตสิ่งที่ทำมาแบบดั้งเดิมอย่างไม่มีข้อสงสัยและใช้ชีวิตของตนเองอยู่อย่างนั้นต่อไปเรื่อยมาที่สำคัญพวกเขาอยู่ภายใต้การปกครองของกลุ่มคนที่เป็นมนุษย์ศีลธรรมแบบเจ้านาย พวกศีลธรรมแบบเจ้านายชื่อนั้นบ่งบอกอยู่แล้วว่าอยู่ในกลุ่มที่มีความเป็นผู้นำและเคลื่อนไหวของสังคม พวกศีลธรรมแบบนายมีความคิดที่สูงส่งขึ้นมาเพราะตนเองสามารถเข้าถึงอำนาจได้ส่วนหนึ่ง และไม่ได้ตกอยู่ภายใต้ของจารีตแบบเก่า ๆ ที่คร่ำครึ พวกเขามักอยู่ได้ด้วยเหตุผลที่สูงส่งมาจากพวกที่ยังอยู่ในระดับทาส และแน่นอนว่าศีลธรรมแบบนายนั้นเกิดขึ้นอยู่ในชนชั้นปกครองเสียสักส่วนใหญ่ มันเกิดจากความรู้สึกถึงอำนาจได้ส่วนหนึ่ง โดยพวกทาสนั้นมักมีอยู่ในหมู่ ทาสหรือชนชั้นที่ถูกจำกัดและภายใต้ปกครอง โดยอย่างยิ่งการตีความดีและชั่วนั้นสำหรับสองแบบศีลธรรมนี้ก็ถูกตีความได้แตกต่างกันออกไป

ความดีในกลุ่มของมนุษย์แบบทาสนั้นกล่าวอย่างสามัญทั่วไปนั้นเป็นการที่ยอมรับหรือการแสดงอำนาจนั้นเหนือผู้อื่นและเหนือตนเอง นั่นคือความดีที่พวกศีลธรรมแบบทาสนั้นเข้าใจกัน สำหรับพวกศีลธรรมแบบนายนั้น “สิ่งดี หรือความดี” ที่พวกเขารู้จักเป็นสิ่งที่ปกป้องพวกเขา และให้ความสะดวกสบายรวมถึงการช่วยเหลือ นั่นคือความดีในนิยามของพวกศีลธรรมแบบนาย ด้วยความรู้สึกถึงอำนาจนั้นได้ อำนาจเป็นตัวปกป้องพวกเขาและนั่นคือความดีนั่นเอง โดยนัยแล้วต้นกำเนิดศีลธรรมแบบทาสเกิดจากความขุ่นเคือง (resentment) และแน่นอนว่าพวกที่มีศีลธรรมแบบนายไม่ได้มีอำนาจที่เกิดจากความขุ่นเคืองแบบทาส แต่มันคือการทำให้ความขุ่นเคืองนั้นหายไป ศีลธรรมแบบนายที่นิตเชกกล่าวถึงไม่เพียงการที่อยู่เหนือศีลธรรมแบบทาสในระดับชนชั้นของสังคมเพียงเท่านั้น แต่ศีลธรรมแบบนายมีการพัฒนาให้ตนเองเหนือกว่าศีลธรรมแบบล่างกว่าด้วยการพัฒนาตนเองเอาชนะตนเองให้สามารถสมบูรณ์แบบในรูปแบบเข้าสู่เจตจำนงสู่อำนาจได้มากขึ้นด้วยการควบคุมตนเองได้อย่างสมบูรณ์และมั่นคง

เมื่อเขากล่าวถึงศีลธรรมทั้งสองแบบนี้มักใช้คำว่านายและทาสในความหมายที่ดีเพื่อเสนอว่า การพิจารณาเรื่องศีลธรรมแบบนายและทาสนั้นย่อมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่ามันพัฒนามาในฝ่ายที่เป็นผู้ปกครองหรือถูกปกครอง ในภายหลังจากที่ได้พูดถึงเรื่องทั้งสองศีลธรรมไปนั้น นิตเชกยังได้กล่าวเพิ่มเติมขึ้นมาว่า “ในวัฒนธรรมทั้งมวลที่สูงส่งและมีการผสมผสานกันมากกว่า” รูปแบบทั้งสองจะปะปนกันและทัศนะทางศีลธรรมที่สืบเนื่องกันมาจากทั้งสองฝ่ายนายและทาสก็อาจพบเจอกันได้ภายในคน ๆ เดียวกัน เห็นได้ชัดว่านิตเชกพยายามอย่างมากที่จะชี้ให้เห็นถึงความไม่แน่นอนในการพิจารณารูปแบบของศีลธรรมของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิตเชกพยายามค้นหาศีลธรรมในแบบคริสเตียนถูกสร้างขึ้นมาจากชนชั้นล่างที่ถูกกดขี่ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ศาสนาคริสต์ได้มีความก้าวหน้าโดยกลุ่มผู้ถูกกดขี่ (F. W. Nietzsche, 1976, p. 21)

สำหรับสิ่งที่สามารถพัฒนาอำนาจของศีลธรรมทั้งสองแบบให้ขึ้นไปสู่อำนาจที่สูงขึ้นได้นั้นคือกระบวนการที่นิตเช่เรียกว่า *Sublimation* ซึ่งมีรากมาจากภาษาละตินว่า *Sublimare* มีความหมายว่า กรองทำให้บริสุทธิ์ โดยตัวนิตเช่เองเอามาใช้ใหม่ว่าเป็นการจัดระเบียบเสียใหม่ หรือการเปลี่ยนทิศทางให้มันดีขึ้น (Amnuay Y., 1978, p. 24) การใช้ชั๊ปไลเมชันนี้ทำให้เราสามารถเข้าถึงอภิมนุษย์ หรือ การเข้าถึงอำนาจได้อีกขั้นหนึ่ง ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงเป็นสิ่งที่นิตเช่เห็นว่าสามารถเข้าถึงตัวอำนาจนั้นได้ เพราะมนุษย์เป็นผู้ที่อยู่ด้วยแรงผลักดัน-การ หรือ รู้จักกันในชื่อเจตจำนง (Will) แม้การอธิบายเจตจำนงนี้ของนิตเช่จะได้อิทธิพลแนวความคิดนี้มาจากโซเพินฮาวเออร์ (Arthur Schopenhauer: 1788 – 1860) ซึ่งเรียกว่าพลังที่จะมีชีวิตอยู่ หรือพลังดิ้นรน ในตัวเจตจำนงของโซเพินฮาวเออร์นี่เองเป็นพลังของสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติอยู่แล้ว เช่น พลังแม่เหล็ก พลังแรงดึงดูด แต่ในตัวเจตจำนงของนิตเช่นั้น มาพร้อมกับคำว่าอำนาจสองสิ่งนี้รวมเป็น “Will to Power” เจตจำนงสู่อำนาจนี้ยังถูกเชื่อมโยงเข้ากับไดโอนิซุสในโศกนาฏกรรมกรีก แม้ช่วงแรกพลังของไดโอนิซุสจะหมายถึงปัจจัยทางอารมณ์ต่าง ๆ และการเพิกเฉยต่อสิ่งเร้าทั้งหมด แต่ต่อมาไดโอนิซุสก็ถูกควบคุมด้วยพลังแห่งการสร้างสรรค์และปัญญาของอพอลโลเนียน ทำให้ความหมายของไดโอนิซุสเปลี่ยนไปอีกครั้ง มันกลายเป็นเจตจำนงที่ถูกการกลั่นกรองหรือเปลี่ยนทิศทางแล้ว และเราอาจพบกับการยืนยันในเรื่องเจตจำนงนี้ว่า สิ่งจริงแท้ของมนุษย์กับทุก ๆ สิ่งนั้น คือพลังดิ้นรนหรือเจตจำนงสู่อำนาจ ไม่ใช่เพียงเจตจำนงที่จะมีเพียงชีวิตดังที่โซเพินฮาวเออร์ก่กล่าวไว้

อำนาจครอบงำที่พบในงานของนิตเช่นั้นมักจะพบในซาราซุสตราและเจตจำนงสู่อำนาจ เพราะเป็นอำนาจในแนวคิดของนิตเช่เองที่พยายามแสดงถึงความรู้ที่ตนเองมีและพยายามครอบงำผู้อื่นโดยความรู้ที่เหนือกว่า เพื่อไปถึงสิ่งที่เหนือกว่า แม้แต่ในเรื่องราวของเทวศาสตร์อันที่จริง ๆ แล้วมีชื่อเก่าว่าการอธิบาย

ปรัชญาด้วยค้อน ยังมีการพูดถึงตัวอำนาจเองที่ครอบงำผู้อื่น และแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ครอบงำมนุษย์ให้ไม่ก้าวหน้าไปสู่ระดับความเป็นอภิมนุษย์ เช่น ศาสนา แต่ก็ไม่ใช่เพียงผลงานเดียวเท่านั้นที่วิจารณ์และโจมตีความเชื่อความรู้ทางศาสนาเล่มอื่น ๆ กวีวิพากษ์ไว้ไม่น้อยไปกว่ากันเลย เพราะฉะนั้นแล้วความหมายของอำนาจและตัวอำนาจในแนวคิดของนิตเซ่เองนี้หมายถึงสิ่งที่เจตจำนงจะพาไปถึงได้ และสิ่งที่เจตจำนงจะพาไปถึงได้ของนิตเซ่เช่นนั้นคงหนีไม่พ้นอำนาจเหนือ เพราะอำนาจเหนือเมื่อแยกอำนาจนี้ออกมาวิเคราะห์นั้นจะพบว่ามันประกอบไปด้วยสองลักษณะที่สำคัญสำหรับการอยู่เหนือผู้อื่น คือ การที่ต้องสามารถบังคับคนอื่นหรือมีการบังคับตนเองให้ได้อย่างที่เราต้องการเพื่อการไปถึงเป้าหมาย การครอบงำโดยความรู้ที่ตนเองมีเหนือกว่าผู้อื่นในขณะนั้นเพื่อนำพาให้ผู้อื่นไปสู่ความเป็นผู้เหนือมนุษย์และมีอำนาจเหนือผู้อื่น

ความหมายของนิตเซ่เช่นนี้จึงต่างจากการให้ความหมายต่าง ๆ ทั้งในพจนานุกรมและนักปรัชญาท่านอื่นที่พยายามให้ความหมายเป็นในรูปแบบเพียงการปฏิบัติต่อผู้อื่นเพียงอย่างเดียว กระบวนการที่ทำให้เกิดความหมายของนิตเซ่เช่นนี้เกิดจากการที่ต้องการให้มนุษย์ก้าวข้ามผ่านศีลธรรมชั้นต่าง ๆ ของผู้คนเดินดิน โดยการควบคุมตนเองขณะตนเองให้ได้มาซึ่งตัวอำนาจที่ต้องไปถึง อำนาจในแนวคิดของนิตเซ่จึงมีความหมายว่า เป็นสิ่งที่ทำให้สามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งเรื่องของความคิด การกระทำ การมีอำนาจนี้ทำให้สามารถเหนือผู้อื่นได้ และอำนาจตามความหมายของนิตเซ่นี้มีการเคลื่อนที่ในตัวของมันเอง ไม่ได้อยู่ที่คนใดคนหนึ่งเหมือนกับอำนาจในความหมายของผู้อื่น ที่มีพลวัตไม่อยู่นิ่งและเปลี่ยนมือได้ แต่การเปลี่ยนอำนาจในแนวคิดของนิตเซ่ไม่ได้หมายความว่าผู้ที่ตั้งอำนาจหรือเหนือกว่าของนิตเซ่จักต้องหมดอำนาจไปเหมือนอำนาจที่เกิดจากอิทธิพลหรือการใช้พลังกำลัง แต่เป็นการถ่ายทอดอำนาจที่ตนมีด้วยความรู้และการสั่งสอนผู้อื่นได้เหมือนที่ซาราธุสตราพยายามกระทำ เป็นอำนาจที่อยู่ภายใน

โดยไม่ต้องมีผู้ถูกระทำต่อผู้อื่น อำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้นยังถือว่าเป็นอำนาจที่อยู่ในแบบของอำนาจที่ดี เพราะสามารถนำผู้ที่ต้องการอำนาจนั้นไปสู่สิ่งที่เหนือกว่าผู้อื่นด้วยการพัฒนาตนเองและการควบคุมตน

2. ลักษณะ

อำนาจหลากหลายแบบในชีวิตประจำวันของเรามักแฝงมากับการดำรงชีวิตด้วยความที่มนุษย์นั้นเป็นสัตว์ที่ต้องพึ่งพาสิ่งอื่นและสังคม มนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมเมื่ออยู่รวมกันเป็นจำนวนมากขึ้นจึงกลายเป็นสัตว์การเมืองในที่สุด แน่นนอนเมื่อมีมนุษย์หรือสัตว์ที่มีจำนวนมากว่าหนึ่งขึ้นไป จนกลายเป็นสอง สี่ หรือหื่น มันก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า การใช้อำนาจ การใช้อำนาจประกอบด้วยความหลากหลายวิธีการใช้ที่เกิดจากลักษณะและกระบวนการของลักษณะที่กระทำต่อสิ่งอื่นนั่นเองคือ ประเภทของอำนาจ และลักษณะเฉพาะของอำนาจนั้นมีหลายลักษณะ เช่น ควบคุม บังคับ อิทธิพล ครอบงำ แต่ลักษณะนิตเช่ใช้นั้นมีสองลักษณะด้วยกันคือ ควบคุม และครอบงำ กระบวนการของสองลักษณะนี้ซึ่งการควบคุมที่กล่าวถึงนี้ไม่ใช่เพียงแต่ควบคุมผู้อื่นเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่แล้วเขาหมายถึงการควบคุมตนเองเสียเป็นส่วนใหญ่ เรียกได้อีกแบบว่าการควบคุมกิเลส

อำนาจควบคุมตนเอง หรือเอาชนะตนเองนั้นเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีเจตจำนงสู่อำนาจซึ่งทำหน้าที่ของมันภายในร่างกายของมนุษย์เราอย่างเป็นกระบวนการ มันเป็นสิ่งขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ก็ว่าได้ ที่สำคัญเจตจำนงสู่อำนาจทำให้คนเราพัฒนาตนเองไปได้ข้างหน้าโดยเมื่อเอาชนะตนเองหรือมีอำนาจควบคุมตนเองได้แล้วนั้นเราก็สามารถที่จะพัฒนาการตนเองไปอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งต่างจากทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาวิน (Charles Darwin: 1809 – 1882) ที่มองว่าสรรพสิ่งเกิดขึ้นจากการดิ้นรนต่อสู้เพื่อเอาตัวรอด โดยจะวิ-

พัฒนาการหรือปรับเปลี่ยนสภาพตัวเองและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับตัวเอง ยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ถึงแม้ว่าในช่วงแรกในผลงานของเขาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ ชิงชัยชนะทางด้านงานศิลปะอย่างโสคนาฏกรรมกรีกซึ่งเป็นอำนาจในเชิงเอาชนะ ผู้อื่น แต่ในผลงานหลัง ๆ พลังของไดโอนิซุสก็เปลี่ยนไปและดีขึ้นจนเรียกได้ว่า ถูกพลังอพอลโลเนียนเข้ามาช่วยทำหน้าที่กลั่นกรองให้บริสุทธิ์มากขึ้น จนนิตเซ่ ยังหลงลืมไปว่าสิ่งนั้นเป็นตนเองในช่วงเสียสติ ซึ่งแท้จริงแล้วไดโอนิซุสก็คือ ภาพเสมือนของสิ่งที่เรียกว่ากิเลสซึ่งควบคุมไม่ได้ (Kaufman, 1974, p. 229) ทำให้อำนาจในแนวคิดของนิตเซ่ในลักษณะควบคุมตนเองนั้นแสดงตัวอย่างชัดเจนอยู่ในงานประพันธ์ของเราในหลายเล่มโดยแฝงตัวในพลังตามแบบนิตเซ่ที่เรียกว่า อพอลโลเนียน และอำนาจในรูปแบบนี้ถูกพัฒนาขึ้นมาเรื่อยตามลำดับของหนังสือ แต่เมื่อเรามองถึงตัวบทประพันธ์เจตจำนงสู่อำนาจที่กล่าวถึงอำนาจนี้แล้วจะพบว่า อำนาจควบคุมตนเองนี้เป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญมาก ๆ สำหรับการนำไปสู่อำนาจในแนวคิดของนิตเซ่ในรูปแบบอื่น ๆ ในการควบคุมตนเองเพื่อให้ไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นคล้ายคลึงกับแนวคิดของพีทาโกรัส (Pythagoras: 570 – 495 BC.) ที่สอนลูกศิษย์ของตนเพื่อความดีงามเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ถูกฝึกให้เคารพผู้อาวุโสครูอาจารย์ และเน้นการฝึกอบรมจิตใจเป็นสำคัญ ในสำนักสำหรับการฝึกของพีทาโกรัสนั้นมีข้อห้ามมากมายทั้งนี้เพื่อให้รู้จักควบคุมตนเอง และเพื่อความบริสุทธิ์ของวิญญาณอันนำไปสู่ความหลุดพ้น

นอกจากอำนาจที่พัฒนาจากการเอาชนะตนเองได้นั้น นิตเซ่ยังมีอำนาจที่มีลักษณะซึ่งเราสามารถเห็นได้ทั่วไปในสังคม ทั้งในระดับที่เป็นบุคคลกระทำต่อบุคคล หรือ แม้แต่บุคคลกระทำต่อกลุ่มคนหนึ่งก็ตาม อำนาจในรูปแบบครอบงำนี้เกิดมาจากการที่ตนเองมีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่น นั่นทำให้สามารถควบคุมตนเองและผู้อื่นได้ด้วยเช่นกัน เราจะสามารถพบแนวคิดเรื่องอำนาจครอบงำนี้ได้จาก มิเชล ฟูโกต์ ซึ่งเป็นนักคิดที่เรารู้จักในเรื่องวาทกรรม ในตัววาท

กรรมนี้เองคือสิ่งที่ทำให้เราถูกกำหนดด้วยกรอบๆ หนึ่งซึ่งเกิดมาจากความรู้และทำให้ความรู้นี้กลายเป็นความจริง วาทกรรมนั้นทำงานด้วยได้การอิงจากความรู้ศาสตร์ต่างๆ มาครอบงำการคิดและการกระทำของมนุษย์ ฟุโกต์ไม่เคยใส่ใจในความรู้ ทฤษฎี แนวคิด และศาสตร์ต่างๆ เพราะข้อสรุปจากความรู้เหล่านั้นมาชี้แนะและครอบงำความคิดรวมถึงพฤติกรรมของมนุษย์ ฟุโกต์เชื่อมอำนาจไว้กับความรู้อย่างแน่นหนา โดยถือว่าสองสิ่งเป็นสิ่งเดียวกันซึ่งสะท้อนเจตจำนงของมนุษย์ในการควบคุมและครอบงำ ด้วยแนวคิดนี้เองซึ่งได้มาจากฟุโกต์จะทำให้เราทราบว่าการทำอะไรแนวคิดของนิตเซ่จึงออกมาในรูปแบบลักษณะของอำนาจครอบงำ

อำนาจครอบงำของนิตเซ่มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่องอำนาจของเวเบอร์อย่างมา ด้วยความที่นักปรัชญาอย่างเวเบอร์ให้ความหมายของอำนาจว่าเป็นสิ่งที่ครอบงำด้วยการบังคับหรือใช้อิทธิพล แต่สิ่งที่เขาเน้นหลักๆ นั้นเป็นการครอบงำที่ทำให้สิ่งที่ได้รับไปบรรลุผล การครอบงำของเขาเหมือนกับของนิตเซ่ โดยเฉพาะจุดใหญ่ๆ อย่างการครอบงำจะทำงานของมันได้ยอดเยี่ยมที่สุดก็ต่อเมื่อทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเชื่อว่าสิ่งที่เขาทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) ส่วนนิตเซ่ก็มีการเผยแพร่คำสอนของตัวเองและพยายามทำให้เห็นว่าคำสอนของเขานั้นเป็นจริงอย่างที่ควรจะเป็นจนกระทั่งอำนาจครอบงำของเขาทำงานสำเร็จและลูกศิษย์ก็เชื่อว่าสิ่งที่รับรู้มานั้นเป็นจริง เหมือนกับสิ่งที่เวเบอร์ได้กล่าวไว้ถึงเรื่องนี้ซึ่งเคยยกมาอธิบายไปแล้วครั้งหนึ่ง

ความเป็นไปได้ที่บุคคลจะทำอะไรให้เจตนาของตนเองจนสำเร็จ เมื่อเขาสัมพันธ์กับบุคคลอื่น โดยไม่จำเป็นต้องสนใจว่ามีการต่อต้านหรือไม่อย่างไร และไม่จำกัดว่าสิ่งนั้นเป็นไปได้หรือไม่จากรากฐานอะไรก็ตาม” (Weber, 1978, p.53)

แม้แต่นักคิดเรื่องการครอบงำของนักปรัชญาอย่างคาร์ล มาร์กซ (Karl

Marx: 1818 – 1883) ที่กล่าวถึงการครอบงำนี้ว่า การครอบงำนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เหนือกว่าทั้งในด้านวัตถุหรือชนชั้นทางสังคม ย่อมเป็นพลังทางด้านปัญญาที่เหนือกว่าด้วยเช่นกัน แสดงว่าอำนาจที่จะสร้างสิ่งเหล่านั้นอย่างที่มีมาร์กซ์กล่าวก็คือตัวความรู้ที่อยู่เหนือกว่าแล้วทำการครอบงำนั้นเองรูปแบบนี้ถึงแม้ว่าซาราทรูสตราเองอาจจะลงเอยมาได้ไม่นาน แต่สิ่งที่เขาเหนือกว่าทุกคนในเรื่องนี้คือความรู้ที่เขามีและสร้างมันมาด้วยตนเองนิตเซ่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของการครอบงำนี้ในยุครัฐ-แจ้งที่มีความให้ความสำคัญอย่างมากกับงานด้านวิทยาศาสตร์และประชดประชันด้วยการกล่าวว่าวิทยาศาสตร์เป็นงานด้านศิลปะที่เป็นเรื่องต้องการหนีให้พ้นจากความจริงด้วยถ้อยคำโกหกต่าง ๆ อำนาจของวิทยาศาสตร์ที่ครอบงำความรู้ของมนุษย์นี้เองคือสิ่งที่นิตเซ่เรียกว่า Will to Art เขาเรียกสิ่งนี้น่าจะเป็นเพราะด้วยสิ่งที่วิทยาศาสตร์ทำได้นั้นความรู้ของพวกเขาเหนือจินตนาการเกินไปสำหรับพวกที่งมงายและเชื่อในเรื่องของศาสนาอย่างชาวคริสต์ มันกลายเป็นความรู้ที่เป็นคำโกหกสำหรับชาวคริสต์นั่นเอง

ลักษณะของอำนาจทั้งสองของนิตเซ่เหล่านี้มีรูปแบบที่ไม่ใช่เพียงแค่บุคคลต่อบุคคลเท่านั้น ยังมีลักษณะในการควบคุมหรือครอบงำในลักษณะของสังคมอีกด้วย เพราะเมื่อรวมกับความหมายของนิตเซ่ข้างต้นที่กล่าวถึงตัวอำนาจที่เมื่อไปถึงแล้วจะเห็นผู้อื่นอยากเรียกว่าดีกว่าผู้อื่นในแบบนิตเซ่มากกว่า เมื่อลักษณะอำนาจทั้งสองนี้มาอยู่รวมกันแล้วนั้นผู้ที่มีอำนาจเหนือก็จะสามารถเผยแพร่สิ่งที่ตนเองรู้ให้แก่ผู้อื่นอีกทอดหนึ่ง โดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ซับซ้อนถึงการใช้อำนาจในชีวิตประจำวันของผู้คน ด้วยตัวของอำนาจนิตเซ่เองนั้นควบคุมตนเองและครอบงำได้ สองสิ่งนี้สามารถสร้างอำนาจโดยที่ไม่รู้ตัว รวมถึงอาจไม่สามารถให้ความหมายของมันได้ด้วยความสะดวกเพราะเป็นอำนาจที่ไม่ได้อยู่ในลักษณะที่กระทำต่อผู้อื่นด้วยการปฏิบัติเสมอเหมือนความหมายและลักษณะอำนาจตามปกติที่ผู้อื่นได้นิยามไว้ก่อนหน้า เมื่อได้อำนาจในแบบของ

นิตเช่มานั้นอาจเหมือนกับว่า เป็นสิ่งที่รับรู้อยู่แล้วโดยผ่านการใช้ชีวิตอย่างปกติ หรืออาจเรียกได้ว่าอำนาจในแนวคิดของนิตเช่มีลักษณะที่ซับซ้อนคล้ายกับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมชาติตามตรรกะของวัฒนธรรมนั้น ๆ และแม้กระทั่งเมื่อลักษณะทั้งสองเกิดขึ้นแล้วกลายเป็นอำนาจเหนือ ด้วยความที่อำนาจในแนวคิดของนิตเช่คือการเหนือผู้อื่นแบบอยู่ศีลธรรมที่เหนือกว่าอย่างอภิมนุษย์ นั่นหมายความว่าเราจะไม่รู้ด้วยซ้ำว่าตนเองนั้นอยู่เหนือผู้อื่นแล้ว รู้แต่เพียงว่าตนเองได้บรรลุสิ่งใดบางสิ่งบางอย่างเท่านั้น

3. ประเภท

กระบวนการของอำนาจควบคุมและครอบงำนี้ทำให้เราเห็นสองสิ่งที่คล้ายกันอยู่ลักษณะหนึ่ง คือเมื่อเกิดการควบคุมและครอบงำแล้วนั้นสิ่ง ๆ นั้นที่ถูกกระทำอยู่แม้แต่ตัวเรากระทำตนเองก็สามารถทำให้เรามีอำนาจที่จะไปอยู่เหนือผู้อื่นได้ ความหมายสั้น ๆ เกี่ยวกับอำนาจเหนือนี้เป็นการที่บุคคล กลุ่มคน สถาบัน รัฐ หรือชาติใช้แหล่งอำนาจของตนที่มีอยู่ เช่น เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ สถานภาพ วัย ความอาวุโส ทรัพย์สิน และการที่จะไปถึงสิ่งที่เรียกว่าอำนาจเหนือของนิตเช่ได้นั้นต้องประกอบด้วยหัวใจสำคัญอย่างเจตจำนง ตัวเจตจำนงหรือตัวแรงปรารถนานี้เองที่เป็นตัวขับเคลื่อนพัฒนาการความคิดของผู้คน โดยการใช้กรกลั่นกรองเปลี่ยนทิศทางในแรงขับที่ไม่ดีให้กลายเป็นสิ่งที่ดี ตัวอย่างของอำนาจเหนือจะปรากฏอยู่ในหนังสือที่นำมาวิเคราะห์ในทุกเล่ม อย่างเล่มแรกของนิตเช่ซึ่งเกี่ยวกับการสู้กันของสองพลังอย่างใดโอนิซุสและอพอลเนียน โดยมีการพูดถึงถึงชัยชนะที่สมบูรณ์แบบของไฮเมอร์ที่ใช้พลังของอพอลโลเนียนในการไปถึงเป้าหมาย

พลังของเหตุผลและสติปัญญาที่นำพาโฮเมอร์ผู้เป็นศิลปินสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างยอดเยี่ยมซึ่งมาจากการใช้พรสวรรค์ของโฮเมอร์ และการใช้อำนาจสูงสุดของเจตจำนงแห่งศิลปินี้ก็เพื่อที่จะอยู่เหนือผู้อื่น โดยการใช้เหตุผลและปัญญาในแบบพอลโลเนียนมาชนะเหนือการใช้อารมณ์และนำพาพลังนั้นไปสู่ผลงานที่ยอดเยี่ยมจึงเหนือผู้อื่นได้ สำหรับการใช้อำนาจเหนือของโฮเมอร์ที่นิตเซวืพากษ์นี้ ได้มีการกล่าวถึงในด้านของเพลโตด้วยกันว่า หลังจากที่โฮเมอร์วาดภาพอากาเมมมอน (Agamamnon) ว่าเป็นนักรบที่กล้าหาญที่สุด โฮเมอร์จึงตามให้เมเนเรัสซึ่งเป็นนักรบซี้ฆลาดมางานเลี้ยงบวงสรวงของอากาเมมมอนโดยมิได้รับเชิญ ทั้งนี้โฮเมอร์อธิบายว่า

“คนดีกว่าไปในงานของคนที่ดีกว่า” แต่ “คนที่ต่ำกว่าควรไปงานของคนที่ดีกว่า” ขอให้เรารังสุภาชีวิตที่ว่า “คนดีไม่ควรไปงานเลี้ยงของคนที่ดีกว่าโดยมิได้รับเชิญ” และสร้างสุภาชีวิตใหม่ว่า “คนดีไม่ควรไปงานเลี้ยงของคนดีทั้งที่ไม่ได้รับเชิญ” (Benjamin Jowett, 1980, p. 9)

คนดีที่เพลโตกล่าวถึงคือคนที่อยู่เหนือผู้คนและมีอำนาจที่เหนือผู้อื่นทั้งด้านความรู้และกำลัง แน่แน่นอนว่าเพลโตต้องการแสดงให้เห็นถึงเรื่องการอยู่เหนือผู้อื่นด้วยการจงใจแสดงถึงเรื่องชนชั้นในสังคมที่จะยกย่องคนเก่งให้เหนือผู้อื่นมากกว่าผู้ที่ไร้ความสามารถและไร้อำนาจ แม้แต่โฮเมอร์ซึ่งเป็นศิลปินเองยังมีอำนาจเหนือผู้อื่นจากงานศิลปะอันเลอเลิศของตนเองจนสามารถอยู่เหนือคนในสังคมได้ในระดับหนึ่ง แต่สำหรับแนวคิดของนิตเซแล้วอำนาจเหนือของทั้งสองนี้ยังเป็นเพียงมนุษย์ศีลธรรมแบบนายเท่านั้น เพราะเป็นผู้ที่ขบเคลือนสังคมและสามารถกำหนดทิศทางของผู้ที่มีศีลธรรมแบบทาสอย่างเมเนเรัส

การพูดถึงการพัฒนาการทั้งหมดของมนุษย์นั้นนิตเช่มักจบด้วยคำว่าอิ-
 มมนุษย์ หรือเลิศมนุษย์ เพราะฉะนั้นแล้ว การเป็นเลิศมนุษย์นี้เองคือจุดหมายปลายทางของเจตจำนงที่ต้องการจะไปสู่ความเป็นเลิศมนุษย์ซึ่งเหนือกว่าผู้อื่นนั่นเอง และพระเจ้าที่ตายไปแล้วนั้นเป็นเพียงเพื่อหลบทวงให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเอง โดยที่ไม่มีสิ่งที่ขาดเหตุผลและมุ่งมายมาดั่งรั้งไว้ให้ไม่สามารถไปถึงอำนาจเหนือ
 นี้ได้

4. การใช้อำนาจ

การใช้อำนาจในสังคมของเราไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็กหรือครอบครัว
 ระดับใหญ่ขึ้นจนไปถึงสังคมระดับชาติและระดับโลกก็ตาม สามารถเห็นได้ว่าใน
 โลกนี้มีการใช้อำนาจอยู่หลายประเภท หลายลักษณะ หลายความหมายตามที่นัก
 คตินักปรัชญาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ โดยตัวแปรของความหมาย ประเภท
 หรือ ลักษณะของอำนาจมาจากสิ่งที่เรียกว่าการใช้ เมื่อคุณมีอำนาจคุณจะนำไป
 ใช้อย่างไร เป็นได้ทั้งจุดเริ่มต้นของการให้ความหมายและจุดหมายปลายทางของ
 อำนาจเช่นกัน ว่าอำนาจนั้นเราจะใช้ไปในทิศทางไหน มนุษย์มีความซับซ้อนทาง
 ด้านความคิดและพฤติกรรมแต่สิ่งหนึ่งที่มนุษย์เป็นคือสัตว์สังคมและการเมือง
 การอยู่เป็นสังคมนี้เองทำให้มนุษย์เริ่มต้นการใช้อำนาจต่อคนอื่นนอกจากนั้นยัง
 ยกไปในระดับที่ใหญ่ขึ้นอย่างสังคมอีกด้วย แต่อำนาจในแนวคิดของนิตเช่มักจุด
 เริ่มต้นมาจากตนเอง ซึ่งแตกต่างจากการใช้อำนาจในรูปแบบของอำนาจรัฐของ
 เฟลโตและอำนาจในแบบประเพณีหรือจารีตของเวเบอร์ แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกับรูป
 แบบหนึ่งของการใช้อำนาจของเวเบอร์นั้นคืออำนาจหน้าที่ตามบาร์มี ด้วยอนึ่ง
 ผู้คนเชื่อว่าผู้ใช้อำนาจนั้นมีความเหนือกว่าผู้อื่นในบางสิ่งบางอย่าง

อันเกิดจากการใช้อำนาจของตนเองในแบบนิตเสนัน์มาจากการใช้อำนาจควบคุมตนเอง หรือเรียกอีกแบบว่าการมีความสามารถในการควบคุมตนเอง การควบคุมตนเองนั้นเนื่องจากนิตเซได้แยกมนุษย์เป็นสองส่วนคือ เหตุผลและอารมณ์ เหตุผลตัวนี้น่าจะเปรียบได้เหมือนสมอง หรือ ร่างกายของมนุษย์และตัวอารมณ์อาจแยกได้เป็นจิต แม้อารมณ์ตามแนวคิดด้านวิทยาศาสตร์จะบอกว่าเป็นตามสภาวะฮอร์โมนแต่ในทางพุทธศาสนานั้นตัวอารมณ์ก็คือ จิตแบบหนึ่งที่เป็นตัวกำเนิดอารมณ์แบบหนึ่งที่ว่าความต้องการอยากมีอยากได้หรือกิเลส แต่สิ่งที่ต่างออกไปจากความหมายการใช้อำนาจในหน้าที่บารมีของเวเบอร์นั้นคือการที่การใช้อำนาจในแนวคิดของนิตเสนัน์ไม่ใช่เรื่องเหนือธรรมชาติและไม่มี ความเกี่ยวข้องเพราะนิตเซให้ความสำคัญกับมนุษย์มากกว่าตัวความเชื่อเหล่านั้น และเราอาจมองว่านิตเสนัน์เป็นนักปรัชญาทางด้านจิตนิยมในกลุ่มของอภิ-ปรัชญา แนวคิดด้านจิตนิยมนั้นมีความเชื่อว่าทุกสิ่งประกอบไปด้วยวัตถุที่เราสามารถใช้ผัสสะสัมผัสสวดดู มองเห็น ได้กลิ่นดมดม มีเสียง และได้ยิน ส่วนที่สองคือ จิต โดยสองสิ่งที่เป็นส่วนประกอบของมนุษย์นั้นเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของเจตจำนงที่จะไปสู่อำนาจ ในขณะที่เราถูกกิเลสบงการอยู่นั้นเราอยู่ในช่วงเวลาที่มีอำนาจแต่เป็นอำนาจในเชิงลบ ซึ่งทำให้ผู้อื่นและตนเองเดือดร้อนเป็นอำนาจที่นิตเซไม่พึงใจนักเช่น ตัวอย่างเหตุการณ์ล่าสัตว์ป่าคุ้มครองกรณีของเสือดำอันโด่งดัง การใช้อำนาจของผู้บริหารรายหนึ่งเข้าป่าสงวนโดยที่ยังไม่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการและออกนอกเส้นทางที่ไม่ควรการใช้อำนาจไปในที่ผิดนี้ทำให้เกิดการกระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมือง เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับอำนาจในความหมายของนิตเซลักษณะแรกๆที่เรียกว่าการเอาชนะตนเอง การใช้อำนาจควบคุมตนเองจนเอาชนะตนเองได้นั้นทำให้กิเลสถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการชนะตนเองโดยการมีส่วนร่วมของอีกส่วนหนึ่งในตัวมนุษย์นั้นคือเหตุผล แทนที่จะตอนกิเลสนั้นเหมือนในศาสนาคริสต์

การใช้อำนาจครอบงำกับควบคุมเพื่อให้เหนือผู้อื่นมีลักษณะแตกต่างจากของฟูโกต์อยู่บ้าง ในลักษณะวิธีโครงสร้างการใช้อำนาจที่ไม่ได้ผ่านกรอบวาทกรรมโดยสิ้นเชิงของผู้ที่มีอำนาจในแบบนิตเช่ เพราะอำนาจในแนวคิดของนิตเช่คือการเหนือกว่ามนุษย์ทั่วไปและประกอบไปด้วยเหตุผลรวมไปถึงการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความรู้สิ่งใดจำเพาะหนึ่งหรือการตกภายใต้วาทกรรมอื่น ๆ มาก่อน เพราะเมื่อเรตกอยู่ภายใต้วาทกรรมครอบงำความรู้ต่าง ๆ นั้น ก็ไม่มีทางเข้าถึงอำนาจในแนวคิดของนิตเช่ได้ เพราะฉะนั้นแล้วอำนาจในแนวคิดของนิตเช่จึงไม่ใช่อยู่ในระดับสังคมแบบอำนาจครอบงำเชิงวาทกรรมของฟูโกต์ แต่เป็นการใช้อำนาจในรูปแบบเฉพาะเจาะจงเสียมากกว่า ถึงแม้ฟูโกต์จะกล่าวว่า ความรู้ คือ อำนาจก็ตาม แต่เรารู้ได้อย่างไรว่าความรู้ที่มาจากการใช้อำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้นจะเป็นอำนาจความรู้แบบเดียวกันกับฟูโกต์ที่มักแทนด้วยคำว่าวาทกรรม และแน่นอนที่สุดการใช้อำนาจในแนวคิดของนิตเช่หรือการใช้อำนาจผู้เป็นอภิ-มนุษย์ใช้อำนาจนั้นย่อมไม่ใช่อำนาจในรูปแบบที่เป็นวาทกรรมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแน่นอน แต่เป็นการใช้อำนาจเพื่อให้ไปถึงตัวอำนาจเสียมากกว่า

ถึงแม้ว่าการใช้อำนาจจะเปลี่ยนไปตามสภาพของการใช้บุคคลต่อบุคคล หรือการใช้อำนาจกับสังคมโดยรัฐ แต่อำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้นเป็นการใช้เพื่อไปสู่อำนาจอีกอำนาจหนึ่งซึ่งเป็นอำนาจที่เหนือขึ้นไป ในประวัติศาสตร์ของมนุษย์มีผู้ที่ไปถึงตัวอำนาจนั้นและมีกรใช้อำนาจนั้นเพื่อสร้างแนวคิดเผยแพร่ขึ้นมามากมายหลายคนเหมือนศาสดาในศาสนาต่าง ๆ อาจเป็นไปได้ว่าการใช้อำนาจของผู้เป็นเหนือมนุษย์นั้นอาจเป็นการพาไปสู่ความว่างเปล่าหรือสูญที่นิตเช่เคยกล่าวถึงว่าเป็นสิ่งที่ไม่พึงจะมีเพราะมันไม่ได้สร้างให้มนุษย์พัฒนาตนเองและนี่เจนนัน อาจกลายเป็นสิ่งสูงสุดที่อำนาจของเขาอาจนำไปถึง ไม่ว่าจะอย่างไรกรใช้อำนาจของแต่ละนักคิดก็มีข้อแตกต่างกันตามบริบทของชีวิตแต่ละท่าน แต่สิ่งหนึ่งที่กรใช้อำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้นแตกต่างจากคนอื่นคือ การใช้

อำนาจกับตนเองเพื่อให้ได้อำนาจไปอีกชั้นหนึ่ง และที่สำคัญแม้เขาจะกล่าวว่า อภิมนุษย์คือ ศีลธรรมจุดสูงสุดของมนุษย์ แต่เจตจำนงสู่อำนาจนั้นอาจนำไปจนไม่มีจุดสูงสุดและกลายเป็นวงเวียนแห่งนิจวัฏ

สรุป

อำนาจในแนวคิดของนิตเช่ไม่เหมือนกับอำนาจที่พบตามแนวคิดของนักปรัชญาทั่วไปในรูปแบบของกระบวนการทางอำนาจ ซึ่งตามปกติแล้วอำนาจจะเป็นการกระทำต่อบุคคลหนึ่งกับบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่ง กระทำต่อบุคคลอื่นหรือแม้แต่อำนาจที่กระทำในระดับของสังคมด้วยความรู้ของบุคคลหนึ่ง แต่อำนาจในแนวคิดของนิตเช่นั้น เป็นสิ่งที่เริ่มต้นจากการควบคุมตนเองคล้ายในเชิงของศาสนาแต่เป็นสิ่งประกอบของพลังแห่งเหตุผลต่อสู้กับพลังงานด้านลบด้วยการใช้การกลั่นกรองเปลี่ยนทิศทางสิ่งที่ไม่ดีด้วยเหตุผลจนกลายเป็นสิ่งที่พัฒนาขึ้นจนกลายเป็นผู้มีอำนาจในเชิงผู้อยู่เหนือผู้อื่น โดยนิตเช่เรียกบุคคลเหล่านั้นว่า “อภิมนุษย์” การครอบงำของเขามีลักษณะคล้ายกับกระบวนการครอบงำโดยความรู้และวาทกรรม แต่สิ่งที่ได้ศึกษามานั้นบ่งชี้อย่างหนึ่งว่าการครอบงำนี้เป็นการครอบงำเพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีขึ้นด้วยความรู้ที่นิตเช่พยายามอธิบายผ่านงานเขียนของเขา แต่การที่นิตเช่ปล่อยให้ทุกคนสามารถตีความงานของเขาได้ตามใจนั้นกลับอาจทำให้เกิดการตีความผิดจนทำให้เกิดแนวคิดเหมือนของนาซี นั่นคือตัวอย่างของการพยายามเข้าถึงตัวอำนาจตามเจตจำนงสู่อำนาจในแนวคิดของนิตเช่ในทางลบซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรเกิดขึ้น เพราะเขาระบุเรื่องการกลั่นกรองไว้อย่างชัดเจนว่าเพื่อทำให้มันเป็นที่ดีขึ้นเช่นนั้นแล้วการตีความก็เป็นสิ่งที่ควรไปในทิศทางที่ดีมากกว่าทำร้ายผู้อื่น และเพื่อนำพาทุกคนไปสู่ความเป็นอภิมนุษย์ผู้มีอำนาจเหนือมนุษย์ทั้งปวง

References

- Amnuay Y. (1978). *An analysis of Nietzsche's conception of "The Will to Power"*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Benjamin Jowett. (1980). *Symposium*. United Kingdom: Cambridge University Press
- F. W. Nietzsche. (1872). *The Birth of Tragedy*. Toronto: Random House, Inc.
- . (1886). *Beyond Good and Evil*. Toronto: Random House, Inc.
- . (1906). *The Will to Power*. Toronto: Random House, Inc.
- . (1883). *Thus Spake Zarathustra*. Toronto: Random House, Inc.
- Max Weber. (1978). *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*, Vol. I-II. California: University of California .
- Ratana Tosakul. (2005). *The concept of power*. Bangkok: National Research Council of Thailand (NRCT).
- Somkiat Wantana. (2014). *Theory of Power*. Bangkok: Political Science Association of Kasetsart University.
- Walter Kaufmann, (1968). *Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist*. New York: Vintage Books.